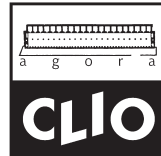

Ognjen Pribićević

DRUGAČIJI SVET

Tramp, Bregzit i rat u Ukrajini

Beograd, 2024

Sadržaj

Predgovor.....	7
1. Uvod ili o velikoj društvenoj krizi koja je dovela u pitanje sposobnost ljudi i država da donose racionalne odluke	15
2. Ujedinjeno Kraljevstvo između škotskog i evropskog referenduma	43
3. Britanska diplomatija novca i trgovine	69
4. Povratak ideologiji – rešenje za spas posustale socijaldemokratije: slučaj Korbin	89
5. Tramp, Bregzit i kriza liberalnog svetskog poretka	105
6. Tramp, Bregzit i Rusija	123
7. Tramp, Džonson i novi primitivizam – pojavni oblici i uzroci velike krize u Sjedinjenim Američkim Državama i Ujedinjenom Kraljevstvu	139

8. Veliki neuspeh – spoljna politika Zapada prema Srbiji i Zapadnom Balkanu nakon raspada bivše Jugoslavije	161
9. Rat u Ukrajini	179
Bibliografija	217
Spisak radova	241
Slike	242
Kratka biografija	243
Indeks imena i pojmova	245

Predgovor

O promjenjenom svetu razmišljam, držim predavanja, pišem i govorim u medijima već nekoliko godina. To je bitno drugačiji svet od onog koji su nam ostavili naši roditelji i veliko je pitanje da li se uopšte može razumeti u onim okvirima i kategorijama u kojima su oni sagledavali vreme u kome su živeli. Zahvaljujući tehnološkim promenama svet se nikada u dosadašnjoj istoriji nije tako brzo menjao. Za promene koje su se desile u nekoliko poslednjih decenija ranije je trebalo da prođe nekoliko stotina godina. Ljudi danas, posebno u zapadnoj hemisferi, uživaju u ranije gotovo nezamislivom komforu, lako, brzo i jednostavno međusobno komuniciraju iako su udaljeni hiljadama kilometara, počeli su da voze električne automobile. Promenili su se odnosi između ljudi, kultura, politika, diplomatija. Nema više socijalizma i komunizma, kapitalizam se promenio do granica neprepoznatljivosti. Međutim, nisu sve promene koje su se desile bile pozitivne. Ubrzano nestaju tradicionalne vrednosti, a netolerancija i nasilje u državama i između njih obeležavaju vreme u kome živimo. Sigurno je da se „stara dobra vremena“ neće vratiti.

Boreći se, kao mlad čovek, protiv Miloševićevog režima sredinom osamdesetih i tokom devedesetih godina 20. veka i, kasnije, kao ambasador upoznao sam mnoge svetske lidere i najuglednije profesore i naučnike, među ostalima i Margaret Tačer, Ričarda Ulmana, profesora međunarodnih odnosa na univerzitetu Prinston, Timotija Gartona Eša i Ralfa Darendorfa sa Oksforda, Đorđa Napolitana, Franka Valtera Štajnmajera, Angelu Merkel, Borisa Džonsona, papu

Jovana Pavla II, kraljicu Elizabetu II i mislim da je Kisindžer u pravu kada zabrinuto kaže da nema više velikih svetskih lidera. Nema ih jer živimo u promenjenom svetu u kojem lideri svoje sunarodnike ne vode više nego osluškuju šta oni misle i gledaju grafikone istraživanja javnog mnjenja; nema ih jer i oni kao sav „normalan svet“ provode najveći deo dana zureći u mobilne telefone. Bivši američki predsednik Tramp najbolji je primer novog tipa političara koji je po ceo dan tvitovao razne poruke. Ja sam imao tu sreću da upoznam i one druge, velike svetske lidere koji su svojim idejama oblikovali vreme u kome živimo. Problem je nastao onda kada njihovi naslednici nisu razumeli da je prošlo vreme ideja velikih prethodnika i da oni treba da osmisle nešto novo. U međuvremenu, preduga vladavina starih ideja dovela je do toga da se one pretvore u svoju suprotnost i postanu kočnica daljeg društvenog razvoja. To se upravo desilo sa idejama Ronalda Regana i Margaret Tačer, koje su presudno oblikovale vreme u kome živimo otvarajući prostor za najsposobnije i najkreativnije, ali su njihovi naslednici propustili da nađu načine kako da ograniče ljudsku pohlepu, koja je dovela do ogromne socijalne polarizacije. I upravo je nedostatak novih, velikih ideja o tome šta i kako dalje jedan od najvećih problema današnje civilizacije.

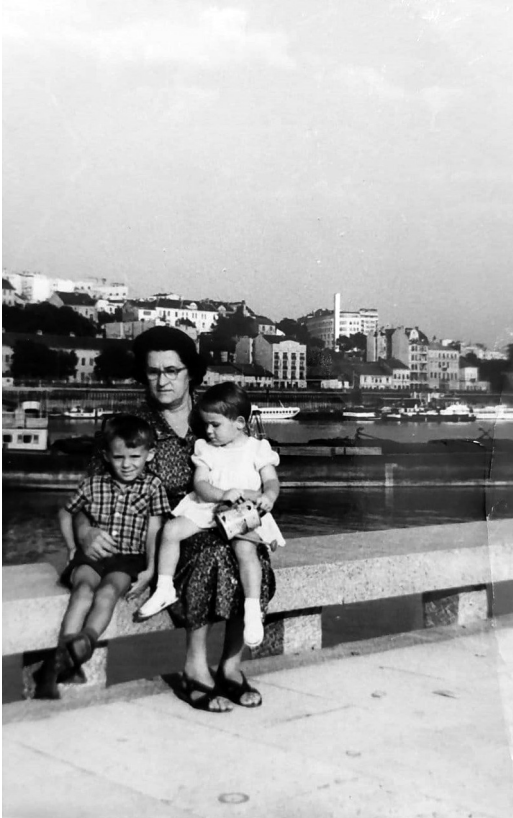
Nikada neću zaboraviti kada me je, početkom devedesetih godina 20. veka, kao mladog čoveka koji je pisao i borio se za demokratsku Srbiju, britanska Konzervativna stranka pozvala na svoj kongres u Brajtonu 1992, gde me je nakon završetka kongresa primila Margaret Tačer. Njena vizija slobodne Evrope oslobođene stega Rusije i komunizma i njena podrška Srbiji u borbi protiv autoritarnog režima Slobodana Miloševića bila je odlučna i jasna. Posle razgovora, pozvala me je da se fotografišemo, na šta sam joj ja, želeći da budem pristojan, rekao: „Ma pustite, nemate Vi vremena za to.“ Na to je ona svojim čuvenim, oštrim tonom odvrtila: „Stani mirno, mladi čoveče, sada ćemo se slikati!“ Ukočio sam se i aparati su počeli da škljocaju. Kada su nam doneli fotografije, pitala me je da li znam šta ću sa tim slikama. Ne znajući šta bih odgovorio, zamalo rekoh: „Pokazaću ih ocu i stricu“, ali me je ona pretekla rekavši: „Trebalo da ih date medijima u Srbiji koji hoće da to objave i da kažete da Margaret Tačer podržava vašu borbu za demokratizaciju Srbije i njen povratak u Evropu. Jedna slika govori

Slika 1. Majka Natalija i otac Branko. Izvor: privatna arhiva

više nego stotine rečenica“, naglasila je. Tako je i bilo. Tada sam naučio lekciju o medijima, njihovoj moći i vremenu u kome su oni postali daleko više od takozvane sedme sile, kako se to nekada govorilo.

Posle promena iz 2000. godine, bio sam pomoćnik ministra spoljnih poslova i ambasador u Nemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. U skladu sa novim vremenom i mojim viđenjem uloge diplomatije u drugačijem svetu, u Berlinu i Londonu sam se posebno posvetio razvoju ekonomskih odnosa sa Nemačkom i Ujedinjenim Kraljevstvom. Tako sam i pronašao kompanije Leoni i Fleksitog (*FlexiTog*). Fleksitog sam, tokom boravka u Londonu, povezao sa Jumkom u Vranju, gde se, nakon toga, nekoliko godina proizvodila oprema za rad u hladnjačama za ovu britansku kompaniju. Posebno je zanimljivo kako sam pronašao kompaniju Leoni i pomogao da ona dođe u Srbiju. Danas je

Slika 2. Moja sestra Ivana i ja sa bakom Katom, očevom majkom, koja je imala veliki uticaj na naš razvoj nakon smrti majke Natalije, koja je poginula u saobraćajnoj nesreći 1967. Izvor: privatna arhiva

kompanija Leoni, sa četiri fabrike i 13.000 zaposlenih radnika, najveći privatni poslodavac u Srbiji. Znajući koliko su sajmovi važan deo privrednog života u Nemačkoj, obilazio sam gotovo sve najvažnije, tražeći potencijalne investitore i partnere za naša preduzeća u Srbiji. Tako sam sa suprugom Draganom i tek rođenim sinom Aleksandrom pošao i na sajam u Hanoveru. Obilazili smo sajamske štandove i ispred Leonijevog štanda Aleksandar je počeo da plače, zapravo da vrišti, što je

privuklo pažnju i Uvea Lamana, člana upravnog odbora direktora ove kompanije, koji nam je prišao i pitao da li može da pomogne. Kada sam se predstavio, pozvao nas je da sednemo. Tokom razgovora saznao sam da su upravo odlučili da napuste jednu državu u našem bliskom okruženju i da su se zaputili na drugi kontinent. Pozvao sam ga da dođe kod mene u Berlin i da porazgovaramo o mogućnosti da promene planove i dođu u Srbiju. Nedugo zatim došao je u našu ambasadu u Berlinu i nakon toga otišao u Beograd. Posle razgovora sa našim najvišim zvaničnicima odlučili su da promene planove i otvore fabriku u Srbiji.

Boravak u Berlinu i Londonu pomogao mi je da promene koje se dešavaju u savremenom svetu sagledam i iz ugla drugačijeg od onog akademskog. U Nemačkoj sam se, kao ambasador, pored ostalog bavio pitanjima evropskih integracija Srbije, a u UK sam bio ambasador tokom oba referenduma – škotskog i evropskog. Nakon povratka iz Londona nastavio sam, kao naučnik, da se bavim pitanjima međunarodnih odnosa. U ovoj knjizi o tom novom, drugačijem svetu pišem o Bregzitu, britanskoj spoljnoj politici nakon izlaska iz Evropske unije, velikoj krizi evropske socijaldemokratije i lideru britanskih laburista

Slika 3. Rade Pribićević, ambasador Jugoslavije u Poljskoj od 1947. do 1950. i u Kanadi od 1950. do 1952.
Izvor: privatna arhiva

Slika 4. Otac prof. dr Branko Pribičević i Novak Pribičević, ambasador Jugoslavije u Austriji od 1977. do 1981. i Albaniji od 1986. do 1990.
Izvor: privatna arhiva

Korbinu, zatim o Trampu, Borisu Džonsonu i društvenoj krizi u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sjedinjenim Američkim Državama, neuspehu Evropske unije na području Zapadnog Balkana, o krizi svetskog liberalnog poretka, odnosima SAD, Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije i, konačno, o ratu u Ukrajini. Najveći deo ovih poglavlja već je objavljen u naučnim časopisima i zbornicima u zemlji i inostranstvu u periodu od 2018. do 2022. Tri rada objavljena na engleskom jeziku prevedena su i prvi put će biti dostupna čitaocima na srpskom jeziku. To su radovi: „Trump, Brexit and the crisis of the liberal world order“, objavljen u Sloveniji, „Return to ideology: a solution to stumbling Social Democracies – Case of Corbyn“, objavljen u ediciji Instituta društvenih nauka, i „Grand failure – Western foreign policy towards Serbia and Western Balkan following the break-up of former Yugoslavia“, objavljen u Italiji. U odnosu na originalne verzije, radovi u knjizi su objavljeni sa manjim izmenama, koje su uglavnom tehničke prirode. Svi pomenuti članci su

napisani u okviru programa istraživanja Instituta društvenih nauka u Beogradu koji podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Za ovu knjigu napisana su i dva nova poglavlja: uvodno, o velikoj društvenoj krizi koja je dovela u pitanje sposobnost država i ljudi da donose racionalne odluke, i zaključno, ono o ratu u Ukrajini.

Posebnu zahvalnost za sav moj dosadašnji rad i uspeh dugujem svom ocu Branku Pribičeviću, koji je bio jedan od osnivača Fakulteta političkih nauka u Beogradu i dugogodišnji gostujući profesor na Univerzitetu Džons Hopkins (*Johns Hopkins University*) u Bolonji. Branko je doktorirao na Bejliol koleždu (Balliol) na Oksfordskom univerzitetu, 1957. Znanja koja je tamo dobio, posebno u vezi sa metodologijom i veštinama pisanja, preneo mi je, i ona su bila od neprocenjivog značaja u mom kasnijem akademskom životu. Majka Natalija je takođe bila naučnica i objavila je knjigu o Čileu 1965. Zahvalnost dugujem i stricu Novaku Pribičeviću, koji je bio ambasador Jugoslavije u Austriji

Slika 5. Dragana, Aleksandar i Ognjen Pribičević na kraljevskim konjičkim trkama u Askotu, 2016. Izvor: privatna arhiva

i Albaniji i od koga sam puno naučio o diplomatiji i međunarodnim odnosima. Sve to mi je pomoglo da bolje razumem svet u kome živimo i uočim nagoveštaje budućih promena o kojima pišem u ovoj knjizi.

Takođe želim da se zahvalim recenzentima ove knjige, velikim poznavacima tema o kojima pišem u ovoj knjizi i ljudima čije mišljenje jako poštujem. To su Ivo Visković, redovni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu u penziji i nekadašnji ambasador u Sloveniji i Nemačkoj, Dragan Simić, redovni profesor i dekan Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu i Mitja Žagar, naučni savetnik na Institutu za etničke studije (*Inštitut za narodnostna vprašanja*) i redovni profesor Univerziteta u Ljubljani.